МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Факультет педагогіки та психології
Кафедра психології та соціальних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор _____ Овчаренко А.В.
27 серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФІЛОСОФІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ступінь доктора філософії
Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Освітньо-наукова програма Освітні, педагогічні науки

2019 – 2020 навчальний рік

Розробник: Шпачинський Ігор Леонідович, доцент кафедри психології та соціальних наук, кандидат філософських наук, доцент _____(Шпачинський І. Л.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальних наук.
Протокол № 1 від «27» серпня 2019 року
Завідувач кафедри _____ (Савенкова І. І.)
«27» серпня 2019 р.

Анотація

Навчальна дисципліна «Філософія науково-дослідної діяльності» – наукова дисципліна, яка на сьогодні містить багатопланову систему раціогуманітарних знань про принципи, підходи, методи, способи, засоби та інструменти пізнання, конструювання і перетворення світу та людини. Її нагальність полягає у здатності майбутнього науковця логічно правильно аналізувати, формулювати та віднаходити оптимальні шляхи-способи вирішення дослідницьких завдань і проблем у швидкоплинних умовах сучасної реальності.

Ключові слова: пізнання, методологія, епістемологія, дослідницька діяльність.

Abstract

The discipline "Philosophy of Research" - a scientific discipline, that currently contains a multifaceted system of rational humanities knowledge of the principles, approaches, methods, ways, means and tools of cognition, design and transformation of the world and man. Its urgency lies in the ability of the future scientist to logically correctly analyze, formulate and find optimal ways to solve research tasks and problems in the fleeting conditions of modern reality.

Key words: cognition, methodology, epistemology, research activity.

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, освітній ступінь</td><td>Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Кількість кредитів – 3</td><td rowspan="3">Галузь знань
01 Освіта / Педагогіка</td><td>Обов’язкова</td></tr>
<tr><td>Рік підготовки</td></tr>
<tr><td>1-й</td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання – есе, реферати, доповіді.</td><td rowspan="3">011 Освітні, педагогічні науки</td><td>Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 90</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td>Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="6">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних –1
самостійної роботи – 1</td><td rowspan="6">Ступінь
доктора філософії</td><td>10 год.</td></tr>
<tr><td>Практичні</td></tr>
<tr><td>20 год.</td></tr>
<tr><td>Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>60 год.</td></tr>
<tr><td>Вид контролю: екзамен</td></tr>
</table>

Мова навчання – українська.

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 30 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота (33 % / 67 %).

2. ВСТУП

Мета полягає в ознайомленні аспірантів із проблематикою філософії науково-дослідної діяльності, основними ідеями, напрямами, класичними творами; засадничими світоглядними й методологічними проблемами сучасного стану науки; проблемами кризи сучасної техногенної цивілізації та глобальними тенденціями зміни наукової картини світу, типами наукової й технічної раціональності.

Завдання:

- ознайомити аспірантів із тенденціями розвитку сучасної філософії науки;
- розвинути ерудицію і філософську культуру аспірантів;
- збагатити знаннями філософських проблем сучасного природничо-наукового та суспільно-гуманітарного пізнання, якими вони могли б користуватися в самостійному науковому дослідженні в майбутньому.

Передумови для вивчення дисципліни: Здобувачі повинні вміти: працювати самостійно без постійного керівництва; брати на себе відповідальність за власною ініціативою; помічати проблеми та шукати шляхи їх вирішення; аналізувати нові ситуації й застосовувати вже наявні знання для такого аналізу; працювати в команді; засвоювати будь-які знання за власною ініціативою; приймати рішення на основі здорових суджень.

Навчальна дисципліна складається з 3-х кредитів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми аспірант оволодіває такими компетентностями:

І. Загальні компетентності:

КЗ-1. Здатність до узагальнень, аналізу та синтезу, розвиткукритичного мислення для розуміння процесів і явищ в галузі освіти, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

КЗ-2. Здатність до пошуку, систематизації, критичного осмислення та аналізу інформації з різних джерел.

КЗ-3. Здатність планувати і здійснювати комплексні дослідження, зокрема і в міждисциплінарних галузях, на основі системного наукового світогляду із застосуванням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.

ІІ. Фахові:

КС-2. Здатність виявляти актуальні проблеми розвитку сучасної педагогічної освіти і науки, аналізувати та пропонувати шляхи їх вирішення з орієнтацією на інтереси особистості, суспільства і держави. Публічно представляти результати своїх наукових пошуків та захищати результати дисертаційного дослідження.

КС-3. Здатність збирати дані для наукового дослідження з проблем педагогічної освіти і науки, систематизувати та інтерпретувати їх. Із використанням методологічного інструментарію виконуватиоригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання педагогічної освіти і науки та дотичних до них міждисциплінарних напрямах.

КС-4. Здатність цілісно й системно розуміти історію і теорію вітчизняної та зарубіжної освіти, екстраполювати їх досягнення на сучасну освітню й наукову практику і окреслювати перспективи її розвитку.

КС-9. Здатність здійснювати рефлексію і самоаналіз педагогічної діяльності, передбачати перспективи, шляхи подальшого розвиткуосвітньої галузі в регіоні та Україні.

Програмні результати навчання:

ПРН-1. Оперувати основними концепціями, теоріями, проблемами філософії й методології науки, змістом сучасних філософських дискусій із проблем розвитку суспільства та освіти; здійснювати рефлексію щодо актуальних проблем суспільного та індивідуального буття.

ПРН-2. На основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у

професійній та науково- інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання.

ПРН-7. Знати і володіти основними засобами науково-теоретичного та емпіричного досліджень: сукупністю наукових методів, всебічно обґрунтованих та зведених в єдину систему; сукупністю понять, визначених термінів і пов'язаних між собою; аналізом (продуктивної праці дітей та документації педагогів; фізичного стану дітей; освітнього середовища закладів освіти різного рівня; рівнів розвитку,вихованості та навченості).

ПРН-8. Мати передові концептуальні та методологічні знання з педагогічної освіти, і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напряму, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Загальні та спеціальні проблеми філософії природознавства.

Тема 1. Онтологічні проблеми науки.

Проблема пізнання субстанції світу. Єдність і особливість буття і матерії. Онтологічне значення простору і часу як універсальних форм буття. Субстанційно-онтологічний аспект розвитку взаємодії та детермінації. Співвідношення об'єктивної і суб'єктивної реальності. Проблема реальності в науці.

Кредит 2. Гносеологічні проблеми науки.

Тема 2. Філософський аналіз процесу наукового пізнання. Гносеологічні проблеми науки.

Структура пізнавального процесу. Істина як процес і результат пізнання. Буденне і наукове пізнання. Проблема єдності і класифікації науки. Об'єктивність і предметність наукових знань. Науковий підхід до встановлення істинності суджень. Взаємозв'язок гносеології і методології.

Тема 3. Загальнофілософська концепція наукового світогляду

Генезис науки. Філософське осмислення наукового світогляду. Філософське обґрунтування світоглядної ролі науки. Принципи науково-дослідницької діяльності. Вплив соціокультурних, економічних, політичних аспектів на здійснення науково-дослідницької діяльності.

Кредит 3. Методологічний арсенал науки.

Тема 4. Методологічний арсенал науки.

Філософська методологія і її значення для розвитку науки. Поняття наукового методу. Типологія методів. Основні форми наукового знання. Методологічна спрямованість законів і категорій діалектики.

Тема 5. Філософія природознавства.

Об'єктивні основи і форми взаємозв'язку філософії і природознавства. Філософські проблеми фізики. Деякі філософські проблеми математики. Філософія і кібернетика.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
Кредит 1. Загальні та спеціальні проблеми філософії природознавства						
Тема1. Онтологічні проблеми науки.	30	2	4			24
Усього:	**30**	**2**	**4**			**24**
Кредит 2. Гносеологічні проблеми науки						

Тема 2. Філософський аналіз процесу наукового пізнання. Гносеологічні проблеми науки.	16	2	4			10
Тема 3. Загальнофілософська концепція наукового світогляду	14	2	4			8
Усього:	**30**	**4**	**8**			**18**
Кредит 3. Методологічний арсенал науки						
Тема 4. Методологічний арсенал науки.	16	2	4			10
Тема 5. Філософія природознавства	14	2	4			8
Усього:	**30**	**4**	**8**			**18**
Усього годин:	**90**	**10**	**20**			**60**

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Загальні та спеціальні проблеми філософії природознавства		
1	Тема1. Онтологічні проблеми науки.	2
Кредит 2. Пошуки філософських основ сучасної освіти		
2	Тема 2. Філософський аналіз процесу наукового пізнання. Гносеологічні проблеми науки.	2
3	Тема 3. Загальнофілософська концепція наукового світогляду	2
Кредит 3. Методологічний арсенал науки		
4	Тема 4. Методологічний арсенал науки.	2
5	Тема 5. Філософія природознавства	2
	Усього:	**10**

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Загальні та спеціальні проблеми філософії природознавства		
1	Тема1. Онтологічні проблеми науки.	4
Кредит 2. Пошуки філософських основ сучасної освіти		
2	Тема 2. Філософський аналіз процесу наукового пізнання. Гносеологічні проблеми науки.	4
3	Тема 3. Загальнофілософська концепція наукового світогляду	4
Кредит 3. Методологічний арсенал науки		
4	Тема 4. Методологічний арсенал науки.	4
5	Тема 5. Філософія природознавства	4
	Усього:	**20**

7. Лабораторні заняття

Не передбачено

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Загальні та спеціальні проблеми філософії природознавства		
1	Тема1. Онтологічні проблеми науки.	24
Кредит 2. Пошуки філософських основ сучасної освіти		
2	Тема 2. Філософський аналіз процесу наукового пізнання. Гносеологічні проблеми науки.	10
3	Тема 3. Загальнофілософська концепція наукового світогляду	8
Кредит 3. Методологічний арсенал науки		
4	Тема 4. Методологічний арсенал науки.	10
5	Тема 5. Філософія природознавства	8
	Усього:	**60**

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Написання есе, індивідуальне завдання, творче завдання, захист реферату, доповідь, колоквіум.

Загальні вимоги до виконання індивідуального завдання:

- самостійність виконання;
- логічність і послідовність викладення матеріалу;
- повнота виконання завдання;
- обґрунтованість висновків;
- використання статистичної інформації та довідкової літератури;
- наявність конкретних пропозицій;
- якість оформлення;
- вміння захищати результати проведеного дослідження.

10. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь та навичок аспірантів здійснюється на основі результатів проведення поточного і підсумкового контролю знань (іспиту).

Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу, виконання практичних робіт, умінь самостійно опрацьовувати тести, складання конспекту, написання звіту, реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал. Поточний контроль виявляє ступінь самопідготовки та самоорганізації студента, його активність на заняттях, зацікавленість в опануванні основних проблем курсу, рівень виконання завдань для самостійної роботи.

Завданням підсумкового контролю (іспиту) є підсумкова перевірка глибини засвоєння аспірантом програмного матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв’язків між окремими її

розділами, здатність творчого використання набутих знань, уміння сформувати своє ставлення до певної проблеми, що випливає зі змісту дисципліни тощо.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

При усних відповідях: повнота розкриття питання та розуміння матеріалу; логіка викладення матеріалу та культура мовлення; використання різних способів аргументації для підкріплення своєї відповіді; використання основної та додаткової літератури, творче її опрацювання; уміння робити порівняння, співставлення та висновки, вміння давати вичерпні відповіді на поставлені запитання.

При виконанні письмових завдань: повнота та систематизованість матеріалу, акуратність в оформленні письмової роботи, використання інформаційних технологій та комп'ютерної техніки.

Для визначення ступеню оволодіння навчальним матеріалом із подальшим його оцінюванням застосовуються такі рівні досягнень аспірантів:

Аспіранту виставляється ***відмінно,*** якщо він цілком володіє навчальним матеріалом, на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань у самостійній роботі.

Аспіранту виставляється ***дуже добре***, якщо він достатньо повно володіє навчальним матеріалом, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань та вмінь для формування висновків, допускає несуттєві неточності.

Аспіранту виставляється ***добре***, якщо він загалом володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації.

Аспіранту виставляється ***задовільно,*** якщо він частково володіє навчальним матеріалом, на репродуктивному рівні або володіє частиною матеріалу, уміє використовувати знання у стандартних ситуаціях.

Аспіранту виставляється ***мінімальний задовільно,*** якщо він частково володіє навчальним матеріалом, викладає його під час усних та письмових відповідей, поверхово й фрагментарно.

«Незадовільний рівень». Аспірант не володіє навчальним матеріалом.

Підсумковий бал є результатом оцінювання досягнень аспіранта в усіх аспектах його навчальної діяльності з дисципліни : усна відповідь, написання рефератів та доповідей, виконання тестових та індивідуальних творчо-пошукових завдань, конспектування лекційного матеріалу та матеріалу до семінарських занять, відвідування та активна участь під час аудиторних занять; характер відповіді під час екзамену.

Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 150 до 300 балів (за 3 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний **розподіл балів, які отримують аспіранти** за 3 крд.

Поточне оцінювання та самостійна робота					КР	Накопичувальні бали/сума
Кредит 1	**Кредит 2**		**Кредит 3**			
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	40	300/100
100	50	50	30	30		

11. Засоби діагностики

Заліки; тести; реферати, есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; презентації та виступи на наукових заходах; перелік питань для контролю та самоперевірки завдань самостійної роботи.

12. Методи навчання

Загальнонаукові методи: індукція, дедукція, аналіз, синтез, аналогія, абстрагування.
Методи активізації та оптимізації освітнього процесу: дискусія, диспут за додатковими джерелами; ілюстрація (малюнки, схеми, графіки та ін.); презентація лекцій.

13. Рекомендована література

Базова

1. Гальченко С. І., Силка О. З. Основи наукових досліджень: навч.-метод.посіб. Черкаси: АММО, 2015. 93 с.
2. Кодекс наукової етики / Всеукраїнська громадянська організація «Українська федерація вчених». *Наука і наукознавство*. 2005. № 3. С. 31–37.
3. Марчук М. Г. Ціннісні потенції знання. Чернівці: Рута, 2001. 319 с.
3. Рубанець О. М. Філософські проблеми наукового пізнання. Суми: Університетська книга, 2013. 229 с.
4. Селігей П. Світло і тіні наукового стилю. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія»,2018. 628 с.
5. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / під загал. ред. Л. Губерського. 2-е вид., перероб. і доп. Харків: Фоліо, 2017. 624 с.
6. Філософія науки / за ред. І. С. Добронравової. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченко, 2018. 255 с.
7. Чуйко В. Л. Рефлексія основоположних методологій філософії науки. К.: Центр практичної філософії, 2000. 252 с.10. Dicken P. Getting Science Wrong: Why the Philosophy of Science Matters. London: Bloomsbury, 2019. 202 p.
8. Resnik D. B. What Is Ethics in Research & Why Is It Important? URL: https://www.niehs.nih.gov/research/resources/bioethics/whatis/index.cfm#:~:text=When%20conducting%20research%20on%20human,and%20burdens%20of%20research%20fairly.
9. Rosenberg A., McIntyre L. The Philosophy of Science: A Contemporary Introduction. The 4th ed. London: Routledge, 2019. 294 p. (Routledge Contemporary Introductions to Philosophy).
10. Smith D. Five principles for research ethics // Monitor Staff, January 2003. Vol 34. No. 1. P.

Допоміжна

1.Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015 / Нац.стандарт України. Вид. офіц. Введ. з 01.07.2016. К.: УкрНДНЦ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).
2. Етичний кодекс ученого України / НАН України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09/conv?lang=ru#Text
3.Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах: методичні рекомендації / Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Українська бібліотечна асоціація. Київ:УБА, 2016. 117 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Матеріали з WEB – сторінки кафедри. URL: http://el.mdu.edu.ua:8889/2fp/2fp4/
2. Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди. URL: http://www.filosof.com.ua/index.htm